Кременецький місцевий центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Особливості споживчого кредитування на період карантину

Законом країни «Про споживче кредитування» визначено, що договір про споживчий кредит – це вид кредитного договору, за яким кредитодавець зобов'язується надати споживчий кредит у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач (позичальник) зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти за користування кредитом на умовах, встановлених договором.

Відповідно до ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» у разі прострочення споживачем у період з 01 березня 2020 року по 30 квітня 2020 року виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит (в тому числі, але не виключно, прострочення споживачем у період з 01 березня 2020 року по 30 квітня 2020 року виконання зобов'язань зі сплати платежів) споживач звільняється від відповідальності перед кредитодавцем за таке прострочення. В тому числі, але не виключно, споживач в разі допущення такого прострочення звільняється від обов'язків сплачувати кредитодавцю неустойку (штраф, пеню) та інші платежі, сплата яких передбачена договором про споживчий кредит за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) споживачем зобов'язань за таким договором. Забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом з причин, інших ніж передбачені частиною четвертою статті 1056-1

Цивільного кодексу України, у разі невиконання зобов’язань за договором про споживчий кредит у період з 01 березня 2020 року по 31 травня 2020 року (в тому числі, але не виключно, прострочення споживачем у період з 01 березня 2020 року по 31 травня 2020 року виконання зобов’язань зі сплати платежів). Дане положення поширюється у тому числі на:

1) договори, що містять умову про споживчий кредит у формі кредитування рахунку зі строком погашення кредиту до одного місяця, та кредитні договори, що укладаються на строк до одного місяця;

2) договори позики, що не передбачають сплати процентів чи будь-яких інших платежів за користування наданими за такими договорами грошовими коштами;

3) кредитні договори, метою яких є надання споживачу права вчиняти правочини з фінансовими інструментами, якщо такі правочини вчиняються за участю чи за посередництвом кредитодавця або іншого професійного учасника ринку цінних паперів;

4) кредити, що надаються за договорами, укладеними в результаті врегулювання спору шляхом укладання мирової угоди, затвердженої судом;

5) кредити, що надаються виключно в рамках відповідних державних програм або програм органів місцевого самоврядування визначеному колу фізичних осіб і передбачають окремі, визначені такими програмами, умови кредитування, у тому числі виплату процентів за користування кредитом;

6) несанкціонований овердрафт, що є перевищенням суми операції, здійсненої за рахунком, над сумою встановленого кредитного ліміту, що обумовлений договором між кредитодавцем та споживачем і не є прогнозованим за розміром та часом виникнення;

7) кредитні договори, загальний розмір кредиту за якими не перевищує однієї мінімальної заробітної плати, встановленої на день укладення кредитного договору;

8) кредити, що надаються ломбардами у разі передання предмета застави на збереження ломбарду, за умови що зобов’язання споживача обмежуються вартістю предмета застави.

Національний банк заохочує банки вчасно реагувати на економічні проблеми, зумовлені пандемією коронавірусної хвороби COVID-19. Для цього регулятор надіслав банкам лист з низкою рекомендацій для роботи з позичальниками (встановлення умов «кредитних канікул»), а також тимчасово запровадив особливі правила застосування вимог Положення №351 «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями».

Відповідно до затверджених правил кредити, які обслуговувались станом на 1 березня 2020 року та будуть реструктуризовані до кінця вересня 2020 року, не вважатимуться такими, на які поширюються окремі ознаки дефолту.

Основні принципи та рекомендації щодо реструктуризації кредитів:

- Реструктуризації підлягають кредити виключно тим позичальникам, які зазнали фінансових труднощів через обмежувальні заходи, пов'язані з пандемією, та не спроможні вчасно обслуговувати кредити. Умови та строк реструктуризації визначаються банком з урахуванням економічних потреб позичальника. Реструктуризації мають, з одного боку, пом'якшити вплив кризи на фінансовий стан позичальників, а з іншого – не створювати ризиків втрати банками капіталу.
- Ініціювати реструктуризацію кредитів можуть як банки, так і їхні клієнти. Банки отримують від клієнтів-юридичних осіб підтвердження фактів суттєвого тимчасового зниження доходів або ж припинення роботи.

- Банкам рекомендовано поінформувати клієнтів про можливість реструктуризації кредитів у будь-який зручний спосіб. У повідомленні має бути вказано, які кредити можуть бути реструктуризовані та на яких умовах.
- Фізична присутність клієнтів у відділенні банку для проведення реструктуризації не потрібна. Банк самостійно визначає порядок надання/оформлення документів для проведення реструктуризації, надаючи перевагу використанню дистанційних каналів комунікацій.
- Банки мають ефективно працювати із платоспроможними позичальниками, забезпечити вчасне отримання усіх запланованих платежів за графіком для уникнення ризиків зниження ліквідності, зростання кредитного ризику та зниження капіталу.
- Реструктуризації кредитів середньому та великому бізнесу повинні розглядатися індивідуально із урахуванням останньої фінансової звітності, поточного фінансового стану, вразливості секторів та підприємств до поточної економічної кризи та перспектив їхнього відновлення.

Рекомендуємо використовувати підходи до реструктуризації, передбачені Положенням №97 (Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України). Водночас, на думку НБУ, типовими підходами є наступні:

- Звільнення клієнтів від повернення основної суми кредиту за графіком на період не менше ніж період дії карантину / інших обмежень через пандемію. Відповідно, термін виплати кредиту може подовжуватися.
- У разі складних обставин клієнтам може бути запропонована капіталізація відсоткових платежів. Це дозволить бізнесу залишатися ліквідним, а фізичним особам підтримувати необхідний рівень поточного споживання.
- Зважаючи на очікувані середньострокові економічні наслідки обмежувальних заходів, пропонуємо при реструктуризаціях базуватися на припущенні, що відновлення платоспроможності клієнтів, які потравили у скрутне фінансове становище, відбудеться не раніше 3-го кварталу 2020 року.

- Банки не повинні погіршувати умови за кредитами за результатами реструктуризації. Реструктуризація не повинна призводити до підвищення ефективної процентної ставки. Банки не повинні вимагати від клієнтів жодних явних чи прихованих комісій за проведення реструктуризацій, необхідність яких викликана обставинами пандемії.
- Банки можуть не погіршувати оцінку фінансового стану позичальників на основі інформації з бюро кредитних історій про виконання клієнтами - фізичними особами зобов’язань за договорами у період дії карантину.

Можливість реструктуризацій кредитів передбачена постановою Правління НБУ №39 "Про особливості застосування вимог Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями у зв’язку із запровадженням обмежувальних заходів", яка набирає чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування.